

PÄÄKIRJOITUS

Luova tuho ei ole kirosana

Ari Hyytinen

Aalto yliopiston kauppakorkeakoulun professori Pertti Haaparanta kertoi hiljattain, että hän on lisännyt Joseph Schumpeterin luovan tuhon (*creative destruction*) ”niiden termien ja sanojen joukkoon, joiden käyttö tulisi kieltää perustuslaissa” (Haaparanta 2015). Ymmärrän, että näin esitettyä tätä ajatusta ei varmaankaan ole tarkoitettu otettavaksi liian vakavasti. Siltä varalta, että kieltoehdotus saa laajempaa parlamentaarista kannatusta, käytän tässä pääkirjoituksessa tilaisuutta käsitellä ilmiötä sen oikealla nimellä vielä ainakin kerran.

Luovan tuhon määrittelemisen ei ole täysin yksiselitteistä. Usein sillä tarkoitetaan sekä eri asteisten tuote- ja prosessi-innovaatioiden että työn ja tuotannon organisointiin liittyvien uudistusten seurauksena tapahtuvaa yritys- ja toimipaikkarakenteiden muutosta ja uusiutumista. Tämän ansiosta toimialan tuottavuus voi kasvaa, vaikka sillä toimivien yritysten tuottavuus ei kasvaisikaan. Jos työpaikkoja syntyy tehokkaissa (tuottavissa) yrityksissä ja häviää tehottomissa yrityksissä, toimialan tuottavuus

kasvaa. Tämä puolestaan nopeuttaa talouskasvua, koska sen tärkeä lähde on toimialojen tuottavuuden kasvu.

Toimialan tuottavuus voi kasvaa (tai hiipua) neljästä eri syystä (Maliranta 2014). Ensinnäkin markkinoilla toimivien yritysten tuottavuus voi kasvaa (eli niiden tuottavuuden kasvu voi olla keskimäärin positiivista). Toiseksi alalle uutena tulevat yritykset saattavat olla tuottavampia kuin siellä jo toimivat yritykset. Kolmanneksi alalta poistuvat yritykset saattavat olla tuottavuudeltaan heikompia kuin toimintaansa jatkavat yritykset. Neljänneksi keskimääräistä tuottavammat yritykset voivat nostaa työllisyys- tai muuta panososuuttaan suhteessa tuottamattomampiin yrityksiin. Luova tuho mittaa näistä kolmen viimeisen vaikutusta toimialan tuottavuuden kasvuun.

Kuten jo pitkään on tiedostettu, luovassa tuhossa on kaksi puolta (Segerström ym. 1990; Aghion ja Howitt 1992; Caballero ja Hammour 1996). Tuhoa on se, kun yritys- ja toimipaikkarakenteiden uusiutumisen myötä työtehtäviä

häviää tai kun koulutuksella ja työssä hankittu osaaminen vanhentuu. Tuhoavaa puolta on erityisesti se, kun yritykset menevät konkurssiin ja kun ihmiset joutuvat työttömäksi. Näistä aiheutuvat rahamääräiset ja inhimilliset kustannukset ovat todellisia, eikä sopeutuminen tapahdu ilman lisäuhrauksia. Luovaa puolta on se, että uusia, aikaisempaa tuottavampia työpaikkoja syntyy joko olemassa oleviin tai uusiin yrityksiin ja tuotantoyksiköihin.

Luovan tuhon luonteen ja merkityksen pohtiminen on ajankohtaista Suomessa – minun mielestäni – ainakin neljästä syystä. Ensinnäkin luovassa tuhossa on Suomen nykytilanteen kannalta ajankohtainen suhdanneulottuvuus. Taantumien ajatellaan usein nopeuttavan yritys- ja toimipaikkarakenteiden uusiutumista (Caballero ja Hammour 1994; Aghion ja Saint-Paul 1998). Luova tuho ei kuitenkaan nopeudu ja kumuloidu taantumissa ja niiden jälkeen, ellei talouden toipuessa uusia tuottavia työpaikkoja synny riittävästi (Caballero ja Hammour 2005). Jos niin käy, suhdanneluonteisesta luovasta tuhosta jäisi käteen lähinnä vain tuho. Jos ja kun talous ja kokonaiskysyntä jossain vaiheessa nyt finanssikriisin ja euroalueen velkakriisin jälkeen elpyvät, on tärkeää, että suomalaisella yrityssektorilla on hyvät edellytykset uusien työpaikkojen luontiin. Osaavien työntekijöiden saatavuus ja kitkaton liikkuminen alueiden ja työpaikkojen välillä ja kustannuskilpailukyky lienevät hyviä esimerkkejä tällaisista edellytyksistä.

Toiseksi Suomen talous on, toisin kuin monet muut euroalueen maat, kohdannut joukon maakohtaisia (”epäsymmetrisiä”) häiriöitä. Tieto- ja viestintäliikennetoimiala on joutunut Nokian ongelmien myötä uusiutumaan, investointitavaroihin painottunut vientisektorimme on kokenut kovia kansainvälisen investointikysyn-

nän hiipussa ja paperiteollisuuden näkymät ovat muuttuneet. Osa näistä liittyy suoraan tai vähintäänkin epäsuorasti toimialojen uusiutumistarpeeseen, jota luova tuho edistää ja jota toki osin myös ajaa maailmalla tehdyt tuote- ja prosessi-innovaatiot, työn ja tuotannon uudelleenorganisointi ja globaaleissa arvoketjuissa tapahtuneet muutokset. Kaiken tämän lisäksi geopoliittisten jännitteiden kasvu on johtanut mm. vientirajoituksiin Venäjälle.

Kolmanneksi ja edellisiin liittyen tuotannolliset investoinnit ovat supistuneet Suomessa selvästi viimeisen 7–8 vuoden aikana. Tämä supistuminen on ollut nopeaa myös verrattuna moniin kehittyneisiin talouksiin (Hukkinen ym. 2015). Tämä on ongelmallista, koska ainakin osa luovan tuhon uusia tuottavia työpaikkoja synnyttävästä luovasta puolesta liittyy siihen, että taloudessa otetaan käyttöön uusiin teknologioihin perustuvia ja/tai niitä sisältäviä pääomahyödykkeitä.

Neljänneksi luovalla tuholla on selvä yhteys kansantalouksien mikrotaloudelliseen joustavuuteen ja sopeutumiskykyyn. Caballero ym. (2013) ovat osoittaneet 60 maata kattavalla toimialakohtaisella paneeliaineistolla, että työpaikkojen suojaaminen sääntelyllä hidastaa luovaa tuhoa erityisesti maissa, joissa sääntely myös pannaan tehokkaasti toimeen. Nämä luovaa tuhoa koskevat tulokset ovat relevantteja suomalaisten työmarkkinoiden joustoista, paikallisesta sopimisesta, irtisanomissuojasta ja ansioturvasta käytävien keskusteluiden kannalta.

Luova tuho ei ole kirosana. Toisaalta se ei myöskään ole, kuten Pertti Haaparanta yllä viitatussa kirjoituksessaan korostaa, taianomainen keino ratkaista Suomen talouden kasvuongelmia.

Luova tuho on ennen kaikkea talouden, toimialojen ja yritysten toiminnan muutosval-

miuteen ja uusiutumiskykyyn liittyvä ja kasvua mahdollistava mekanismi. Jos tämän mekanismin toimintaa voidaan tehostaa, talouden pitkän aikavälin kasvuedellytykset paranevat. Mahdolliset tehostamiskeinot ovat tosin epäsuoria ja välillisiä. Julkisella vallalla ei ole erityisen suoria välineitä luovan tuhon nopeuttamiseen.

Jonkinlaista luovaa tuhoa tapahtuu koko ajan, halusimme sitä tai emme. Luova tuho on kenties jopa tavoittelemisen arvoinen asia, mutta sitä ei luonnollisestikaan pidä tavoitella hinnalla tai keinolla millä hyvänsä. Ehkäpä siis sen hyvistä ja huonoista puolista olisi hyvä voida keskustella myös jatkossa. □

Kirjallisuus

- Aghion, P. ja Howitt, P. (1992), "A model of growth through creative destruction", *Econometrica* 60: 323–351.
- Aghion, P. ja Saint-Paul, G. (1998), "On the virtues of bad times", *Macroeconomic Dynamics* 2: 322–344.
- Caballero, R. J. ja Hammour, M. L. (1994), "The cleansing effect of recessions", *American economic Review* 84: 1350–1368.
- Caballero, R. J. ja Hammour, M. L. (1996), "On the timing and efficiency of creative destruction", *Quarterly Journal of Economics* 111: 805–852.
- Caballero, R. J. ja Hammour, M. L. (2005), "The cost of recessions revisited: A reverse-liquidationist view", *Review of Economic Studies* 72(2): 313–341.
- Caballero, R. J., Cowan, K. N., Emgel, E M.R:A ja Micco, A. (2013), "Effective labor regulation and microeconomic flexibility", *Journal of Development Economics* 101: 92–104.
- Haaparanta, P. (2015), "Suomi erilainen kuin muut?", Akateeminen talousblogi 21.10.2015
- Hukkinen, J., Kajanoja, L., Kerola, E., Mäki-Fränti, P. ja Pylkkönen, P. (2015), "Mistä investointien vaimuus johtuu?", Raportti talousneuvostolle 13.10.2015.
- Maliranta, M. (2014), *Luovan tuhon tie kilpailukykyyn: Miten innovointi vaikuttaa yrityksiin, kansantalouteen ja kansalaisiin*. Tehokkaan Tuotannon Tutkimussäätiö, Julkaisusarja 4.
- Segerström, P. S., Anant, T. C. A. ja Dinopoulos, E. (1990), "A schumpeterian model of the product life cycle", *American Economic Review* 80: 1077–1091.